

Nota visstand- en visserijbeheer

HOOGHEEMRAADSCHAP
DE STICHTSE
RIJNLANDEN

Colofon

Nota visstand- en visserijbeheer
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

Redactie:
Nikki Dijkstra (HDSR)
Dries Schuwer (HDSR)

Vormgeving:
Tom Overgaauw (HDSR)

Fotografie:
Sportvisserij Nederland

Contact:
Dries Schuwer
dries.schuwer@hdsr.nl

Dit is een uitgave van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR). Tot stand gekomen met dank aan alle samenwerkingspartners.

18 december 2019, versie 2.2

Inhoud

1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding	
1.2 Doelstellingen	
1.3 Doelgroep en status	
1.4 Leeswijzer	
2. Organisatie visstandbeheer	5
2.1 Inleiding	
2.2 Vistandbeheercommissie De Stichtse Rijnlanden	
2.3 Samenwerking met gemeenten en andere 'watereigenaren'	
2.4 Communicatie over projecten	
3. Een gezonde visstand	7
3.1 Inleiding	
3.2 Doelen gezonde visstand	
3.3 Vismigratie	
3.4 Aalstand	
3.5 Exotische rivierkreeften	
3.6 Beheer en onderhoud	
3.7 Monitoring en onderzoek	
3.8 Calamiteiten en vissterfte	
3.9 Loodvrij vissen	
4. Visrechten en overeenkomsten	10
4.1 Inleiding	
4.2 Schubvisrecht	
4.3 Aalvisrecht	
4.4 Schaaldierrecht	
4.5 Heerlijke visrechten	
5. Uitzet van vis	11
5.1 Inleiding	
5.2 Voorstel voor visuitzet	
5.3 Toetsingskader uitzet karpers	
5.4 Uitzet graskarper	
Referenties	12
BIJLAGE I – protocol vissterfte	14

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In de Nota visstand- en visserijbeheer worden de uitgangspunten van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (hierna HDSR) beschreven. De vorige nota dateerde uit 2010. Sindsdien hebben een aantal belangrijke ontwikkelingen plaatsgevonden. Onderstaande ontwikkelingen laten de aanleiding zien om te komen tot een nieuwe nota:

De oprichting en samenwerking binnen de VBC Stichtse Rijnlanden in 2010;

- Het regelen van het verhuur van visrechten.
- De totstandkoming van nieuwe stroomgebiedbeheerplannen binnen de Kaderrichtlijn Water (KRW), de wet Natuurbescherming en de EU-exoten verordening.
- Het waterbeheerplan "Waterkoers 2016-2021".
- Het landelijke toetsingskader voor uitzet van karpers, dat is opgesteld door de Unie van waterschappen, Rijkswaterstaat en Sportvisserij Nederland.
- Beleidsontwikkelingen bij gemeenten, zoals het opstellen van streefbeelden per watergang en het uitvoeren van jaarlijkse ecoscans.

1.2 Doelstellingen

Deze nota geeft een actueel overzicht van de uitgangspunten, met betrekking tot visstand- en visserijbeheer in afstemming met andere functies, zoals natuur en recreatie, binnen het beheergebied van HDSR. Deze nota bevat ook uitgangspunten ten aanzien van het vissen op andere soorten, zoals exotische rivierkreeften en wolhandkrabben. Voor alle thema's is voldoen aan wet- en regelgeving het uitgangspunt.

Belangrijk doel van deze nota is om te komen tot een verbetering van de afstemming en samenwerking tussen de visrechthebbenden en het waterschap. Samen met de visserijsector, gemeenten, andere waterbeheerders en eigenaren wil het waterschap komen tot realisatie van de ecologische doelstellingen, gemeentelijke streefbeelden en een gezonde visstand.

1.3 Doelgroep en status

Deze nota bevat de uitgangspunten rondom visstand- en visserijbeheer. Enerzijds is het bedoeld voor het bestuurders en medewerkers van het waterschap, anderzijds voor visrechthebbenden. De genoemde uitgangspunten zijn bindend voor deze partijen. Daarnaast kan deze nota worden gezien als advies aan watereigenaren, zoals Rijkswaterstaat, gemeenten, Staatsbosbeheer en andere waterbeheerders in het gebied.

De Nota is tot stand gekomen in samenwerking met de VBC Stichtse Rijnlanden, waarin Sportvisserij MidWest Nederland, visrechthebbenden en het waterschap deelnemen. De Nota wordt uiteindelijk vastgesteld door het bestuur van het waterschap.

1.4 Leeswijzer

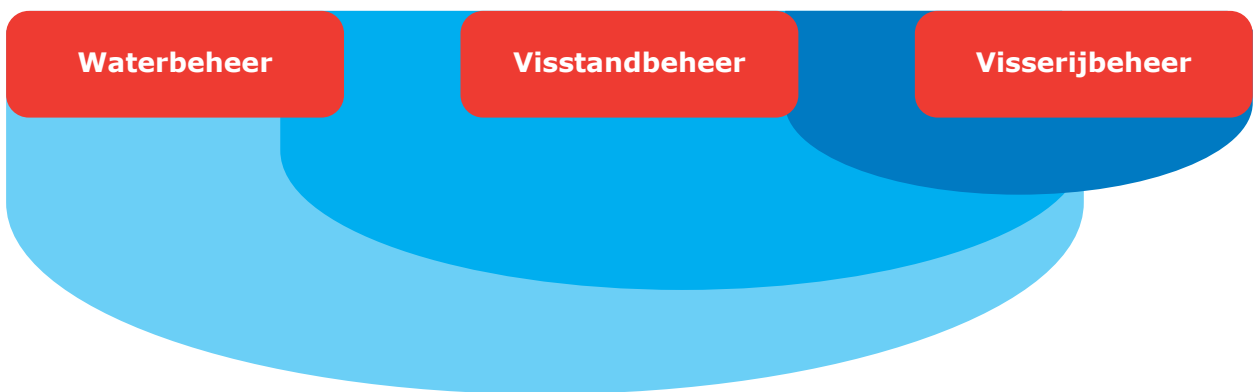
Deze nota bestaat uit een hoofdrapport met een aantal bijlagen. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de organisatie van het visstandbeheer. Hierin wordt met name ingegaan op het overlegplatform VBC Stichtse Rijnlanden. De uitgangspunten voor een gezonde visstand zijn beschreven in hoofdstuk 3. Vervolgens worden in hoofdstuk 4 de uitgangspunten met betrekking tot visserijbeheer (visrechten) gepresenteerd. De uitgangspunten rondom de uitzet van vissen zijn verduidelijkt in hoofdstuk 5.

2. Organisatie visstandbeheer

2.1 Inleiding

De visstand wordt beïnvloed door het waterbeheer, visstandbeheer en visserijbeheer. De wijze waarop deze begrippen met elkaar samenhangen is weergegeven in onderstaand diagram, afkomstig uit de adviesnota beleid waterbeheer – visstandbeheer (Unie van waterschappen, 2006).

Visstandbeheer

Visstandbeheer is het planmatig voorbereiden en uitvoeren van een stelsel van maatregelen met als doel het bereiken van een bepaalde visstand in een omschreven watersysteem. De maatregelen zijn onder andere gericht op het beheer van de leefomgeving van vissen (het zogenaamde huis van de vis). De kwaliteit van het watersysteem en de visserij beïnvloeden de visstand wat betreft soortenrijkdom, soortensamenstelling en leeftijdsopbouw. Daarnaast kan de samenstelling en de hoeveelheid vis de waterkwaliteit en het ecologisch functioneren van een watersysteem beïnvloeden. Vanwege de relatie met het waterkwaliteits- en kwantiteitsbeheer is het visstandbeheer onderdeel van het waterbeheer.

Visserijbeheer

De eigenaar van een water is visrechthebbende. Dit visrecht maakt de eigenaar bevoegd en verantwoordelijk voor het visserijbeheer. De eigenaar van water kan besluiten om het visrecht, meestal tegen betaling, aan een ander te verhuren (Akte verhuur visrecht). Ook kan de eigenaar het visrecht onder zich houden en de uitoefening van de visserij via het uitgeven van toestemmingsdocumenten mogelijk maken. Bij de uitgifte van schriftelijke toestemmingen blijft de eigenaar visrechthebbende en bevoegd visserijbeheerder. Bij verhuur van visrechten zijn de sport- en beroepsvissers die het visrecht huren bevoegd en verantwoordelijk voor het visserijbeheer.

Op basis van de Visserijwet zijn er 4 maatregelen die de visrechthebbende zelf kan uitvoeren:

1. onderzoek naar de visstand
2. vis uitzetten
3. vis onttrekken
4. het stellen van nadere regels (door middel van schriftelijke toestemmingen) t.a.v. bevissing

De kwaliteit van het watersysteem en de visserij beïnvloeden de visstand wat betreft soortenrijkdom, soortensamenstelling en leeftijdsopbouw. Daarnaast kan de samenstelling en de hoeveelheid vis de waterkwaliteit en het ecologisch functioneren van een watersysteem beïnvloeden. Het gevoerde visserijbeheer heeft invloed op de visstand en op het watersysteem.

2.2 Vistandbeheercommissie De Stichtse Rijnlanden

Op 30 sept. 2010 is de visstandbeheercommissie (VBC) Stichtse Rijnlanden opgericht. Hiervoor is een convenant door waterschap en de sport- en beroepsvisserij ondertekend.

De VBC is een overlegplatform en geeft gevraagd en ongevraagd advies aan het waterschap. Samenwerking binnen een VBC zorgt voor een goede afstemming van activiteiten tussen visrechtenhouders onderling en een betere behartiging van het visserijbelang bij de waterbeheerder, terreinbeheerders en gemeenten. Hierbij gaat het om het informeren over alle werkzaamheden die mogelijk invloed hebben op het visstandbeheer of visserijbeheer, zoals visuitzet, maaien en baggeren.

2.3 Samenwerking met gemeenten en andere 'watereigenaren'

Het waterschap vindt samenwerking met gemeenten en andere watereigenaren van groot belang. Het waterschap werkt met andere overheden en watereigenaren samen om doelstellingen op het gebied van gezond water om een goede chemische en ecologische toestand, conform de Kaderrichtlijn Water, te bereiken. Rijkswaterstaat is eigenaar van het Amsterdam-Rijnkanaal en het Merwedekanaal. Het waterschap is voor een deel eigenaar van primaire en secundaire watergangen. Het eigendom van tertiaire watergangen ligt in het stedelijk gebied veelal bij gemeenten en in het landelijk gebied bij aangrenzende eigenaren (met name agrariërs).

Uitgangspunten

1. Het waterschap werkt actief samen met andere overheden en watereigenaren om doelstellingen op het gebied van gezond water om een goede chemische en ecologische toestand, conform de Kaderrichtlijn Water, te bereiken.

2.4 Communicatie over projecten

HDSR ziet communicatie als een belangrijk middel om draagvlak te krijgen voor een gezond water met een gezonde visstand. In veel communicatieactiviteiten van het waterschap speelt een gezonde visstand een belangrijke rol. Hierbij werkt het waterschap zoveel mogelijk samen met andere partijen binnen de VBC.

Uitgangspunten

2. Het waterschap meldt waterschapsprojecten, zoals realisatie van vispassages en aanleg van natuurvriendelijke oevers, die een relatie hebben met een gezonde visstand, in de VBC.

Voorbeeldproject

Gemaal Zegveld krijgt nieuwe visvriendelijke pompen. En bij het gemaal legt het waterschap een nieuwe vispassage aan. Deze sluisvispassage bestaat uit een ronde buis van 60 cm en een schuif aan zowel de in- als uitstroomzijde van de buis. De vispassage werkt volgens vrijwel hetzelfde principe als een scheepvaartsluis: elk half uur gaan de schuiven afwisselend open en dicht.

3. Een gezonde visstand

3.1 Inleiding

HDSR heeft de zorg voor een gezond ecologisch watersysteem en daarmee de leefomgeving van de vis. Een gezonde visstand is hier onderdeel van. Hoe HDSR werkt aan een gezonde visstand ('huis van de vis') wordt in dit hoofdstuk geschetst. Het beleid rondom gezond water wordt uitgewerkt binnen het programma gezond water. Deze nota kan worden gezien als een bouwsteen voor het thema gezond water.

3.2 Doelen gezonde visstand

De kwaliteit van het watersysteem en de visserij beïnvloeden de visstand wat betreft soortenrijkdom, soortensamenstelling, hoeveelheid vis (kg/ha) en leeftijdsopbouw. De ambitie van het waterschap is om een gezonde visstand te realiseren. De ecologische doelen voor de wateren in het beheergebied van HDSR (waaronder dus de doelen met betrekking tot de visstand) volgen uit de uitwerking van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Deze Europese richtlijn heeft als doel dat alle wateren uiterlijk in 2027 een goede chemische en ecologische samenstelling hebben. Ook vraagt de KRW om op basis van nieuwe kennis en inzichten over het ecologisch functioneren, elke zes jaar de doelen, maatregelen en uitzonderingsgronden te evalueren en te herzien. Om aan deze eisen te voldoen stelt HDSR watersysteemanalyses volgens de methodiek van de ecologische sleutelfactoren op. De doelstellingen, toestand en maatregelen voor KRW waterlichamen (planperiode 2015-2021) zijn te raadplegen via de volgende link:

www.waterkwaliteitsportaal.nl/

HDSR werkt aan de actualisatie voor de periode 2022 - 2027. Daarnaast worden de komende tijd doelen voor overig water opgesteld. In het stedelijk gebied worden samen met de gemeenten ook zogenaamde ecoscans uitgevoerd om meer inzicht te verkrijgen in het ecologisch functioneren. Ook hebben gemeenten per watergang streefbeeld opgesteld.

Uitgangspunten

3. De Europese Kaderrichtlijn Water is kaderstellend voor het visstand- en visserijbeheer van HDSR.
4. HDSR streeft voor de visstand de doelstellingen na die zijn vastgelegd in het provinciaal- en gemeentelijk beleid. De maatregelen die zij daarvoor neemt zijn benoemd in het KRW-plan en het waterbeheerplan van het waterschap.

3.3 Vismigratie

De meeste vissen migreren tussen verschillende typen wateren, zoals sloten, kanalen, rivieren en in een aantal gevallen tot de zee. Kunstwerken zoals gemalen, stuwen en sluizen belemmeren de vrije migratie van vis. HDSR streeft naar vrije vismigratie, dus onbelemmerde uitwisseling van vissen, tussen polderwateren en de boezemwateren naar aangrenzende buitenwatersystemen, mits dit ook doelmatig is. Dit draagt bij aan het halen van de KRW doelstellingen. Om de vismigratie te bevorderen werkt HDSR samen met andere partners binnen stroomgebied Rijn-West (andere waterschappen, Rijkswaterstaat, de provincies, gemeenten). Ook binnen de VBC wordt er meegedacht over bijvoorbeeld de meest geschikte locaties voor aanleg van vispassages.

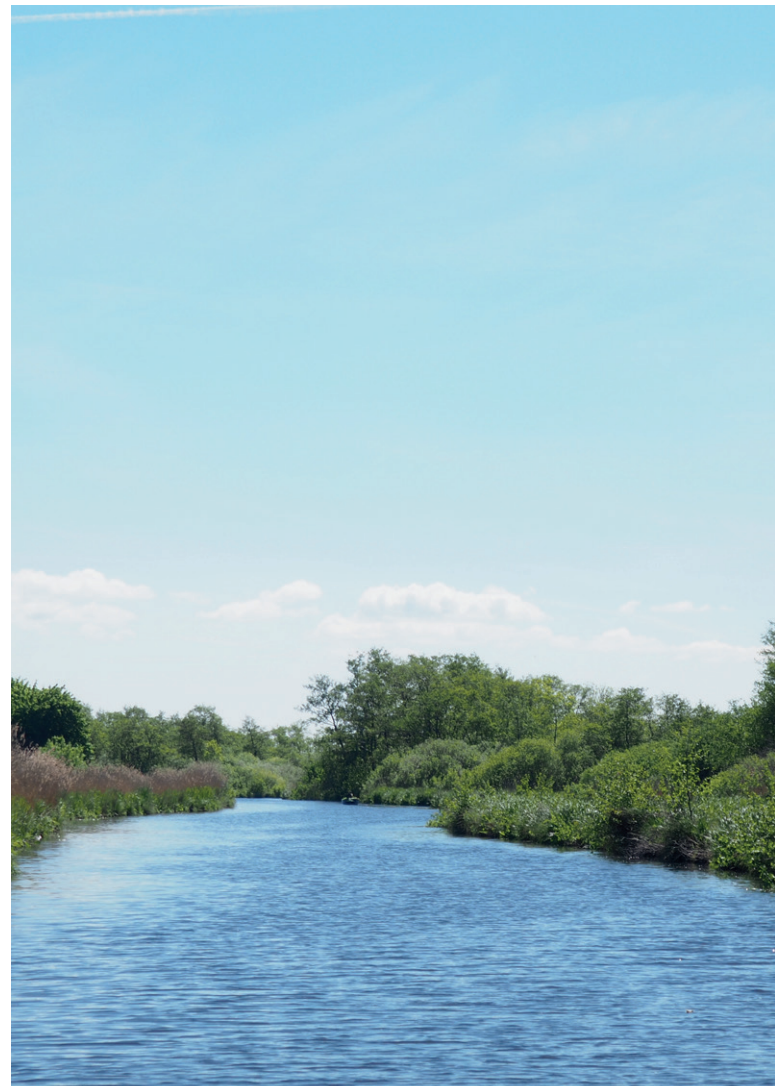
Vissen kunnen zich concentreren nabij kunstwerken, zoals vispassages en gemalen. Ter bescherming van migrerende soorten werkt de Unie van Waterschappen aan het opstellen van een landelijke lijn voor onttrekkingsvrije zones rondom deze kunstwerken. Dit krijgt dan een plaats in de visserijwet en zal dan leidend zijn voor HDSR.

Uitgangspunten

5. HDSR werkt actief samen binnen de VBC en met andere partners aan een verbetering van de vismigratie.
6. HDSR volgt het beleid van de Unie van Waterschappen rondom de onttrekkingsvrije zones.

3.4 Aalstand

De aal (ook wel de Europese paling) staat sinds 2009 op de IUCN rode lijst als ernstig bedreigd ("critically endangered"). De hoeveelheid glasaal die de Noordzeekust bereikt, is minder dan 3% van die in de jaren zestig en zeventig. Het advies van de ICES (International Council for the Exploration of the Sea) (ICES) is al jaren om alle menselijke activiteiten die de productie en de trek

van paairijpe volwassening aal (schieraal) naar zee verminderen, zoals visserij en vismigratieknelpunten, liefst tot nul te beperken.

Om herstel van de aalpopulatie mogelijk te maken heeft de Europese Unie in 2007 de Aalverordening opgesteld, die lidstaten verplicht om een nationaal aalbeheerplan op te stellen. Deze verordening verplicht de Europese lidstaten om met een eigen nationaal aalbeheerplan te komen. Dit heeft in Nederland o.a. geleid tot gesloten gebieden (vooral rond de grote rivieren) en een gesloten tijd (september – november) waarin er niet op volwassen paairijpe aal (schieraal) mag worden gevestigd. Sinds de introductie van het Nederlandse aalbeheerplan in 2009 is de sterfte veroorzaakt door menselijk handelen sterk gedaald. Ook de totale biomassa van aal in Nederland blijkt de laatste jaren stabiel of is iets gestegen. Wel is de schieraaluittrek nog steeds veel lager dan Europese doelstelling. De huidige biomassa van uittrekkende schieraal blijft met 1.795 ton onder de doelstelling van 4.160 ton voor Nederland. Het lijkt dus iets beter te gaan, maar de doelstellingen worden nog niet gehaald. De Europese Commissie heeft besloten om de EU-Aalverordening uit 2007 te evalueren en te kijken of de lidstaten de aalbeheerplannen goed hebben uitgevoerd. Op basis van de bevindingen wordt besloten of de Aalverordening aangepast moet worden of dat de nationale beheerplannen beter moeten worden uitgevoerd.

Uitgangspunten

7. HDSR volgt de uitkomsten van de nationale aalmonitoring en de ontwikkelingen van het nationaal aalbeleid en past hier indien mogelijk haar eigen beleid op aan.

3.5 Exotische rivierkreeften

Exotische rivierkreeften kunnen voor grote problemen zorgen. Zo kan een helder, plantenrijk water door de aanwezigheid van kreeften omslaan naar een troebel en soortenarm water. Ook kan door het graafgedrag van de kreeften de stabiliteit van oevers in het geding raken. Deze en andere effecten staan uitvoerig beschreven in het rapport 'Invasieve exotische kreeften in het beheergebied van waterschap Rivierenland' (Waterschap rivierenland, 2018). Ook HDSR voert samen met andere waterschappen een studie uit naar de problematiek rondom exotische rivierkreeften.

De meeste in het beheersgebied van HDSR aanwezige exotische rivierkreeften staan op de Unielijst. Dat is een lijst van invasieve exoten die in de hele EU moeten worden aangepakt op basis van de Verordening Invasieve Uitheemse Soorten. Op rijksniveau wordt op dit moment beleid ten aanzien van aanpak exotische rivierkreeften ontwikkeld.

Uitgangspunten

8. HDSR volgt het uit te werken rijksbeleid. Vooruitlopend hierop voert HDSR samen met een aantal andere waterschappen een studie uit.

3.6 Beheer en onderhoud

Bij het onderhoud (maaien en baggeren) is visvriendelijk beheer het uitgangspunt. Het wettelijk kader wordt gevormd door de Wet natuurbescherming (voormalige Flora- en Faunawet). Er wordt gewerkt volgens de gedragscode die is opgesteld door de Unie van Waterschappen en is goedgekeurd door bevoegd gezag. In werkprotocollen zijn de algemene en specifieke maatregelen beschreven die HDSR bij beheer en onderhoud neemt ter bescherming van beschermde soorten en hun habitat. Daarnaast wordt er per activiteit en/of project een werkplan opgesteld waarin de voorbereidings-, uitvoerings- en nazorgmaatregelen zijn opgenomen zodat HDSR voldoet aan haar wettelijke plicht voor alle voorkomende flora en fauna (de zogenaamde algemene zorgplicht).

Uitgangspunten

9. HDSR houdt zich aan de gedragscode 'Wet natuurbescherming' van de Unie van Waterschappen en voldoet op deze manier aan de wettelijke verplichtingen.
10. Bij de beoordeling van plannen voor aanpak voor bagger- en maaiwerkzaamheden van aannemers ziet HDSR er op toe dat er op een adequate manier invulling wordt gegeven aan de Zorgplicht, waaronder het voorkómen van vissterfte. Aandachtspunten hierbij kunnen onder andere watertemperatuur en zuurstofgehalte zijn.

3.7 Monitoring en onderzoek

Vismonitoring wordt uitgevoerd om een beter inzicht te krijgen in de visstand en vismigratie. Daarnaast omvat de KRW een rapportageverplichting over de ecologische toestand van oppervlaktewateren. De Rijksoverheid heeft de "Richtlijn KRW Monitoring Oppervlaktewater en Protocol Toetsen & Beoordelen" uitgebracht waaraan de waterschappen moeten voldoen. De gedetailleerde uitwerking hiervan, het handboek hydrobiologie (STOWA, 2014), is dan ook leidraad bij het uitvoeren van onze reguliere vismonitoring. Aanvullend op de verplichte KRW monitoring vindt er nog extra monitoring plaats via het roulerende meetnet of via specifieke projecten. Verder onderzoekt HDSR de werking van KRW maatregelen zoals vispassages. Op deze manier kan het waterschap kennis opbouwen over deze maatregelen en zo nog effectiever voortgang boeken. Indien nodig laten HDSR, gemeente en hengelsportvereniging gezamenlijk monitoring uitvoeren voorafgaand aan visuitzet. Het doel hiervan is om de huidige visstand (soortenrijkdom, soortensamenstelling, hoeveelheid vis (kg/ha) en leeftijdsopbouw beter in beeld te brengen. Dit is met name nodig in gebieden waar geen recente informatie beschikbaar is over de visstand. HDSR informeert de sport- en beroepsvisserij via de VBC op tijd over vismonitoring. Daarnaast zorgt HDSR ervoor dat de monitoringsgegevens op verzoek beschikbaar zijn.

Uitgangspunten

11. HDSR laat reguliere visstandmonitoring (conform de KRW) en extra monitoring uitvoeren. Indien nodig laten HDSR, gemeente en hengelsportvereniging gezamenlijk monitoring uitvoeren voorafgaand aan visuitzet.
12. HDSR informeert de VBC tijdig als er monitoring plaats gaat vinden.
13. HDSR stelt de monitoringsgegevens op verzoek digitaal beschikbaar.

3.8 Calamiteiten en vissterfte

HDSR heeft in samenwerking met de VBC een protocol vissterfte opgesteld (Bijlage 1). Doel van het protocol is tweezijdig. Een belangrijk doel is het beperken van vissterfte door onnatuurlijke oorzaken. Onderdeel hiervan zijn het beter in beeld krijgen van de geografische spreiding van vissterfte en het vergroten inzicht in de oorzaken van vissterfte. Een ander belangrijk doel van het protocol is het adequaat handelen bij vissterfte om zo ook verdere vissterfte te voorkomen. Voorbeelden van maatregelen die waterschap of gemeente kunnen nemen zijn het doorspoelen van watergangen of het tijdelijk opzetten van de waterstand.

Uitgangspunten

14. Alle partijen binnen de VBC volgen het protocol vissterfte.
15. HDSR beperkt samen met gemeenten en de sport- en beroepsvisserij vissterfte.

3.9 Loodvrij vissen

In 2018 is door onder andere de Unie van Waterschappen en Sportvisserij Nederland de 'Greendeal Sportvisserij Loodvrij in 2027' ondertekend. In de Green Deal werken partijen samen om het gebruik van lood in de sportvisserij op korte termijn te verminderen. Hiermee beogen de partijen een cultuuromslag en gedragsverandering bij de sportvisserij te brengen. Ook richt de aanpak zich op een omslag in de retailketen, zodat de hele keten bekend wordt met alternatieven voor lood en deze alternatieven ook beschikbaar stelt. (Ministeries et. al, 2018).

Uitgangspunten

16. Alle partijen vanuit de VBC zetten zich in op een gezamenlijke en complete aanpak in de gehele keten van productie, verkoop en gebruik van alternatieven voor lood in de sportvisserij en beroepsvisserij om tot reductie en uiteindelijke beëindiging van het gebruik van lood in de sportvisserij te komen.
17. HDSR werkt mee aan het ontwikkelen een communicatiestrategie die als doel heeft sportvisserij bewust te laten worden van: de meerwaarde van loodvrij vissen, de effecten van het gebruik van lood op het milieu en de gevolgen voor de gezondheid van de gebruiker van het lood.
18. Aanvullend op de Green Deal gaat HDSR in 2020 samen met partijen binnen de VBC (jeugd) viswedstrijden organiseren en viswateren aanwijzen, waar loodvrij vissen gestimuleerd wordt.

4. Visrechten en overeenkomsten

4.1 Inleiding

De eigenaar van het visrecht verhuurt het visrecht veelal voor zes jaar (of met redenen voor kortere perioden) aan een of meerdere organisaties van sport- en beroepsvisserij.

Er kan sprake zijn van een volledig visrecht (dat omvat alle vissoorten en schaaldieren), maar het visrecht kan ook zijn gesplitst in:

- het schubvisrecht (dit heeft betrekking op alle vissoorten behalve paling),
- het aalvisrecht (uitsluitend paling) en
- het schaaldierenvisrecht (in zoetwater betreft dit een aantal exotische rivierkreeften en de Chinese wolhandkrab)

De visrechten kunnen bij splitsing of volledig aan partijen zijn verhuurd.

4.2 Schubvisrecht

Voor de uitgifte van vrijliggende visrechten volgt HDSR zoveel mogelijk het rijksbeleid (vis-rechten-uitgiftebeleid, mei 2009) waarbij schubvis in principe wordt verhuurd aan sportvisserij. De vrijliggende en vrijkomende schubvisrechten zullen, mits het visserijkundig gebruik aansluit bij de waterkwaliteitsdoelstellingen en functies van het water, worden aangeboden aan (grote) hengelsportverenigingen of beroepsvisserij. Daarbij hanteert HDSR ook het uitgangspunt dat de vrije visrechten in principe worden verhuurd aan een partij die in aangrenzend viswater al visrechten heeft.

Uitgangspunten

19. Voor vrijvallende schubvisrechten bepaalt HDSR, in overleg in de VBC, of en aan wie deze worden uitgegeven.

4.3 Aalvisrecht

Zoals beschreven in par. 3.4 wordt de aal op dit moment in zijn voortbestaan sterk bedreigd. Op dit moment wordt het nationaal aalbeleid herzien. Daarom worden vrijvallende en vrijliggende aalvisrechten niet meer uitgegeven. Bestaande overeenkomsten voor het aalvisrecht worden gerespecteerd. Als de Visserijwet of andere wet- en regelgeving de mogelijkheid biedt om de overeenkomsten te beëindigen dan wordt dit uitgangspunt herzien.

Uitgangspunten

20. Vrijvallende en vrijliggende aalvisrechten worden op dit moment niet opnieuw uitgegeven in afwachting van de herziening van het nationale aalbeheerplan.
21. Bestaande overeenkomsten voor aalvisrecht worden gerespecteerd. Als de Visserijwet of andere wet- en regelgeving de mogelijkheid biedt om de overeenkomsten te beëindigen, dan wordt dit uitgangspunt herzien.

4.4 Schaaldierrecht

Zoals in par. 3.5 is beschreven, wordt er gewerkt aan uitgangspunten omtrent de exotische kreeften. Een mogelijke beheersmaatregel is het laten wegvangen van de kreeften door de beroepsvisserij. Hiervoor zou het schaaldierrecht moeten worden uitgegeven. Of dit wenselijk wordt geacht, is nog maar de vraag aangezien de jongere dieren door het wegvangen van de oudere betere kansen krijgen om uit te groeien (Lemmers, Crombaghs & Leuven, 2018). Het toekomstige rijksbeleid omtrent exotische kreeften zal bepalend zijn voor onze uitgifte van het schaaldierrecht.

Uitgangspunten

22. Het toekomstige rijksbeleid omtrent exotische kreeften is bepalend voor de uitgifte van het schaaldierrecht.

4.5 Heerlijke visrechten

Er bestaan ook situaties waar het visrecht niet altijd is gekoppeld van het eigendom van het water. Dit worden oud-zakelijke of heerlijke visrechten genoemd. Heerlijke visrechten zijn oude visrechten aan het eigendom. Deze heerlijke visrechten stammen uit de tijd voor de invoering van het Burgerlijk Wetboek (1838). HDSR respecteert deze rechten, mits deze aantoonbaar worden gemaakt door de eigenaar van het Heerlijk visrecht.

Uitgangspunten

23. HDSR respecteert heerlijke visrechten, mits deze aantoonbaar worden gemaakt door de eigenaar van het heerlijk visrecht.

5. Uitzet van vis

5.1 Inleiding

Het recht om vis uit te zetten is geregeld in de visserijwet. Afhankelijk van het betreffende watersysteem en de daarbij horende ecologische doelen wordt bekeken welke vissoorten kunnen worden uitgezet. In de huidige omstandigheden is karper één van de weinige soorten die wordt uitgezet.

5.2 Voorstel voor visuitzet

Om voorstellen voor visuitzet te kunnen beoordelen wil de VBC graag weten welke (soorten) vis er wordt uitgezet, hoeveel (kg/ha) op welke locatie(s) en op welke datum. De beoordeling vindt plaats door het waterschap en de betreffende gemeente.

Een voorstel voor de inrichting en het onderhoud van het watersysteem, wordt opgenomen in een apart hoofdstuk of document. De beoordeling van deze zaken is veelal een verantwoordelijkheid van de gemeente. De gemeente is namelijk verantwoordelijk voor de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte. HDSR adviseert om de voorstellen goed af te stemmen met de betreffende gemeente.

Het uitzetten van exotische vissen kan negatieve gevolgen hebben op de waterkwaliteit en is wettelijk verboden. Het risico bestaat namelijk dat vissen en/of eitjes zich verspreiden in het watersysteem. Dit speelde bijvoorbeeld bij de uitzetting van goudvissen in Veenendaal. Alleen inheemse soorten uit bijlage 1 van de uitvoeringsregeling visserij mogen worden uitgezet.

Uitgangspunten

24. Alleen het uitzetten van inheemse soorten, opgenomen in bijlage 1 van de uitvoeringsregeling visserij, is toegestaan.
25. Voorstellen voor het uitzetten van vis worden door hengelsportverenigingen voorgelegd aan de VBC.
26. Voorstellen voor de inrichting en onderhoud van het watersysteem worden door hengelsportverenigingen voorgelegd aan de VBC.

5.3 Toetsingskader uitzet karpers

De waterbeheerders hebben samen met Sportvisserij Nederland gewerkt aan richtlijnen voor de uitzet van karper. Rijkswaterstaat, de Unie van Waterschappen en Sportvisserij Nederland hebben op 6 juli 2016 hun handtekening gezet onder de 'Richtlijnen voor uitzet van karper'. Daarmee is er een landelijke aanpak voor de beoordeling van het uitzetten van karper gekomen. Uitgangspunt is het voorkómen van negatieve effecten op waterkwaliteit.

Uitgangspunten

27. Alle partijen conformeren zich aan het landelijk toetsingskader voor de uitzet van karper.

5.4 Uitzet graskarper

STOWA heeft in samenwerking met enkele waterschappen en Sportvisserij Nederland aan de WUR gevraagd een literatuuronderzoek (Nagelkerke & Peeters, 2018) uit te voeren naar effecten van het uitzetten van graskarpers op de waterkwaliteit. Uit het onderzoek blijkt dat in een beperkt aantal wateren het uitzetten van graskarpers een geschikt alternatief is bij het verwijderen van overmatige waterplantengroei. Het betreft watergangen die geïsoleerd zijn of goed zijn te isoleren en waar een ernstig ecologisch probleem zich voordoet. HDSR kan instemmen met de uitzet van graskarpers, mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Potentiele locaties worden getoetst aan de hand van de volgende randvoorwaarden:

1. Het water is geïsoleerd of met technische maatregelen te isoleren.
2. Er is sprake van een ernstig ecologisch probleem, bijvoorbeeld door overmatige groei van (exotische) waterplanten zoals kroos, flab, cabomba etc.
3. Er wordt rekening gehouden met KRW richtlijn-gerelateerde beperkingen ten aanzien van het betreffende water.
4. Er staan geen andere ecologische belangen op het spel.
5. Er is onderzocht welke ecologische effecten te verwachten zijn.

Uiteraard gelden ook de randvoorwaarden die worden gesteld in de uitvoeringsregeling visserij, artikel 26. Zo mag graskarper onder andere niet uit worden gezet in rivieren en beken, en in wateren in gebieden die geheel of gedeeltelijk zijn gelegen in gebieden die vallen onder de wet natuurbescherming. Daarnaast dienen voorstellen ook te worden afgestemd met de betreffende gemeenten.

Indien tot het uitzetten van graskarper wordt overgaan, dan is het van belang dat effecten op de waterkwaliteit en de begroeiing goed door de initiatiefnemers, gedurende een termijn van drie jaar, worden gemonitord. Dit gebeurt in samenwerking met derden (bijvoorbeeld een onderzoeksinstituting of adviesbureau). Voordat uitzet plaatsvindt, wordt er veldonderzoek uitgevoerd in het voorjaar en zomer door een ecooloog. Hetzelfde onderzoek dient tijdens en aan het einde van pilot te worden herhaald. Het accent ligt op de aanwezigheid van waterplanten, macrofauna en vissen. Ook andere veldgegevens, zoals doorzicht, EGV, zuurstof, dienen te worden gemonitord. Daarnaast is er mogelijk aanvullend veldonderzoek nodig om te voldoen aan de wettelijke verplichtingen uit de natuurwetgeving. Indien uit de monitoring blijkt dat waterkwaliteitsproblemen ontstaan, dan is de betreffende hengelsportvereniging verantwoordelijk voor het afvangen van de uitgezette graskarper.

Uitgangspunten

28. Uitzet van graskarper is onder voorwaarden toegestaan.

Referenties

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (2016). Waterbeheerplan Waterkoers 2016-2021.

Te raadplegen via: www.waterschaponline.nl/hdsr

Lemmers, P., Crombaghs, B.H.J.M. & R.S.E.W. Leuven (2018). Invasieve exotische kreeften in het beheergebied van waterschap Rivierenland. Verkenning van effecten, risico's en mogelijke aanpak. Natuurbalans, Limes Divergens BV, Radboud Universiteit & Nederlands Expertise Centrum Exoten, Nijmegen

Ministeries van Economische Zaken en Klimaat, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Infrastructuur en Waterstaat en Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Unie van Waterschappen, Vereniging Natuurmonumenten, Sportvisserij Nederland en Vereniging, Landelijke Organisatie Dibevo. 2018. Greendeal Sportvisserij Loodvrij. Te raadplegen via: <https://www.greendeals.nl/green-deals/sportvisserij-loodvrij>

Nagelkerke L.A.J. & E.T.H.M. Peeters (2018). Effecten van Graskarper op de kwaliteit van watersystemen. Stowa rapport nr. 2018-3, Amersfoort.

STOWA (2010). Handboek Hydrobiologie. STOWA rapport nr. 2010-28, Amersfoort.

Sportvisserij Nederland, Rijkswaterstaat en Unie van waterschappen. Richtlijnen voor uitzet van karper. Versie 18-11-2015. Te raadplegen via: <https://www.sportvisserijnederland.nl/vis-water/karperbeheer/richtlijnen-voor-uitzet-karper.html>

BIJLAGE

BIJLAGE I – protocol vissterfte

BIJLAGE I

protocol vissterfte

Doel, doelgroep en begrippen

In het werkomité VBC de Stichtse Rijnlanden is afgesproken om te komen tot een protocol voor het handelen van waterschap en (sport)visserij bij vissterfte. Doel van het protocol is tweezijdig. Een belangrijk doel is het beperken van vissterfte door onnatuurlijke oorzaken. Onderdeel hiervan zijn het beter in beeld krijgen van de geografische spreiding van vissterfte en het vergroten inzicht in de oorzaken van vissterfte. Een ander belangrijk doel van het protocol is het adequaat handelen bij vissterfte om zo ook verdere vissterfte te voorkomen.

Het protocol is opgesteld voor meerdere doelgroepen:

- De beheer- en uitvoeringsorganisatie van het waterschap (inclusief toezicht en handhaving)
- De beheer- en uitvoeringsorganisatie van gemeenten
- De visrechtenhouders in het beheergebied van het waterschap

De procedure voor melding, registratie en afhandeling zijn hieronder beschreven (zie ook figuur 1). De procedure verschilt na gelang grootte van de vissterfte en/of hoeveelheden in nood verkerende vissen. Hieronder staan de richtlijnen:

- Noemenswaardige vissterfte: ≥ 20 kleine dode vissen of ≥ 5 grote dode vissen (richtlijn > 40 cm).
- Noemenswaardige hoeveelheden in nood verkerende vissen: ≥ 50 in nood verkerende (naar lucht-happende) vissen.

Wanneer er meer dan 1000 dode vissen worden aangetroffen dan treedt het crisisbestrijdingsplan in werking. Dit staat verder uitgewerkt in het crisisbestrijdingsplan waterkwaliteit. Dit plan wordt geactualiseerd (planning is 2020). Dan zal deze richtlijn van 1000 vissen ook weer tegen het licht worden gehouden.

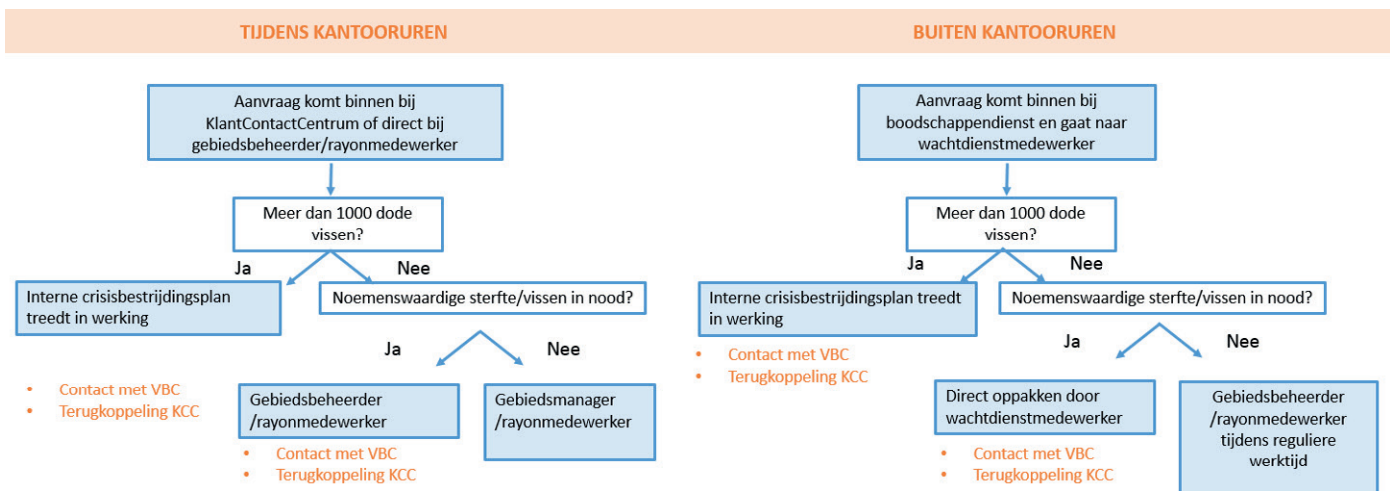
Melding en de registratie van vissterfte

Waarnemingen van vissterfte (dode vissen) of in nood verkerende vissen kunnen worden gemeld aan het waterschap op het telefoonnummer 030 2097361. Deze lijn staat open van maandag t/m vrijdag 8:00 – 17:00. Indien er sprake is van noemenswaardige vissterfte of grote hoeveelheden in nood verkerende vissen kan er ook buiten kantooruren worden gebeld naar het waterschap via de spoedeisende dienst (030 6345700). Melding via het digitale meldingsformulier is ook mogelijk (te vinden op <https://www.hdsr.nl/melding/>).

De melding wordt dan geregistreerd in het KlantContactCentrum (KCC) onder de categorie 'problemen waterkwaliteit en ecologie' en subcategorie 'kadavers in het water'. Op dit moment is het nog niet mogelijk om de locatie goed te registreren in dit registratiesysteem. Hetzelfde geldt voor de vissoort (indien bekend) en het tijdstip en de datum van het probleem. Het zaakstelsel wordt nu geüpdatet waardoor dit straks wel mogelijk is. Na afhandeling en terugmelding aan het systeem wordt de melder ingelicht over de aangetroffen situatie, de waarschijnlijke oorzaak en de genomen maatregelen.

Ook als eigen medewerkers van het waterschap (muskusrattenbeheerders, rayonmedewerkers) tijdens hun rondes en inspecties waarnemingen van noemenswaardige vissterfte of grote hoeveelheden in nood verkerende vissen doen, moeten zij dit melden aan het KlantContactCentrum (eventueel via gebiedsbeheerder).

Zolang het registratieformulier van het KlantContactCentrum nog niet voldoende ruimte biedt om belangrijke informatie te registreren (bv vissoort), is het van belang om ook het interne vissterfte-registratie formulier door rayonmedewerkers/ gebiedsbeheerders wordt ingevuld bij noemenswaardige vissterfte/ vissen in nood (DM: 702984).

Afbeelding 1: Schematische afbeelding voor afhandeling melding vissterfte/vissen in nood. Afhankelijk van het type melding en het tijdstip van de melding wordt deze afgehandeld door de crisisorganisatie, door de wachtdienstmedewerker of de gebiedsbeheerder en/of rayonmedewerker.

De wijze van handelen bij vissterfte/vissen in nood

Meldingen van vissterfte/vissen in nood die tijdens kantooruren binnenkomen worden doorgegeven aan de gebiedsbeheerder of direct aan de rayonmedewerker. Bij een melding buiten kantooruren komt de melding terecht bij de boodschappendienst. Hij/zij geeft de melding door aan de wachtdienstmedewerker. Ook toezicht en handhaving kan worden ingeschakeld als de vissterfte bijvoorbeeld lijkt te zijn veroorzaakt door een illegale lozing. Dit gebeurt via de gebiedsbeheerders/rayonmedewerkers. Bij meer dan 1000 dode vissen treedt het crisisbestrijdingsplan waterkwaliteit in werking.

Evaluatie van de vissterfte/hoeveelheden in nood verkerende vissen

Jaarlijks vindt er een evaluatie plaats van de vissterfte in ons gebied door HDSR. We bespreken o.a. het aantal meldingen van noemenswaardige vissterfte of grote hoeveelheden in nood verkerende vissen en hoe deze meldingen zijn afgehandeld. Dit zal binnen het VBC werkcomité worden besproken. Gemeenten worden hierover via de VBC geïnformeerd.

Noemenswaardige vissterfte

Indien er sprake is van noemenswaardige vissterfte dan komt de gebiedsbeheerder/rayonmedewerker of de wachtdienstmedewerker direct in actie, wordt de melding vastgelegd in het zakensysteem van het KlantContactCentrum en wordt er contact opgenomen met de lokale visrechthebbenden voor overleg. Dit laatste gebeurt via de VBC. Bij vissterfte van meer dan 50 vissen wordt door de gebiedsbeheerder/manager ook voor de telling en de registratie van soorten een oproep gedaan aan de VBC.

De dode vissen worden geruimd. Wie verantwoordelijk is voor de ruiming van de dode vissen verschilt per type water (Tabel 1). HDSR wijst als waterkwaliteitsbeheerder de andere verantwoordelijken op hun plicht. De gemeenten hebben ontvangstplicht voor de kadavers. Voor HDSR medewerkers geldt het kadaverprotocol (zie DM274670).

Type water	Wie verzorgt de kadaverruiming	Ontvangstplicht
Primaire wateren	HDSR*	Gemeenten
Tertiaire wateren in stedelijk gebied	Gemeenten	Gemeenten
Tertiaire wateren in landelijk gebied	Aangelande/Eigenaar	Gemeenten

**) Als er een duidelijke veroorzaker is, dan kan deze ook verantwoordelijk worden gehouden voor de vissterfte. Bijv. gemeente bij overstort of een bedrijf bij een illegale lozing. Hierin speelt het waterschap indien nodig een coördinerende rol.*

In nood verkerende vissen

Indien er sprake is van noemenswaardige hoeveelheden in nood verkerende vissen dan wordt met de eigenaar van het water bekeken wat de meest doelmatige maatregel is. Mogelijke maatregelen zijn doorspoelen, overzetting of compartimentering (afsluiting). Ook wordt er contact opgenomen met de lokale visrechthebbenden via de VBC. Omdat het leggen van contact en het voeren van overleg tijd kost waardoor het risico op grotere sterfte toeneemt, is contact met de visrechthebbende geen voorwaarde om aan de slag te gaan met maatregelen.

